

Податок на додану вартість в контексті ринкового ціноутворення

Розглянуто фінансові та регулюючі аспекти податку на додану вартість. Висвітлено регулюючий вплив ПДВ на фінансові ресурси підприємницьких структур та купівельну спроможність споживачів через механізм ринкового ціноутворення.

Реформування сучасної системи оподаткування є важливою складовою процесу розбудови ринкової економіки України та її інтеграції до системи світових господарських зв'язків, що зумовлює підвищення уваги вітчизняних науковців та практиків до проблем оподаткування, вивчення можливості застосування в Україні форм оподаткування, які використовуються у розвинутих країнах світу. Сьогодні вченими та практиками досить гостро дискутуються питання розмірів податкових ставок, методів нарахування, розподілу податкових надходжень між рівнями бюджетної системи. Особливо гострої критики зазнає податок на додану вартість (основа формування дохідної частини бюджету). Немає іншого податку, навколо якого точилося б стільки політичних спекуляцій, непорозумінь, популістських тлумачень, політичної плутанини та перекрученості. Окремі економісти, науковці, члени депутатського корпусу пропонують відмінити ПДВ взагалі, або ж ввести замість нього інший податок (податок з продажу, податок з обороту), мотивуючи неефективністю його справляння та значним обсягом відшкодувань цього податку з бюджету. Однак, як стверджують В.Л.Андрущенко, О.Василик, А.Крисоватий, П.Мельник, А.Соколовська, В.Федосов та ряд інших провідних економістів, труднощі застосування ПДВ стосуються саме обчислення бази оподаткування та механізму сплати, а не власне його використання.

Виникнення ПДВ та його застосування в Україні зумовлено переходом до ринкової економіки та прагненням до інтеграції у європейське співтовариство, однією з умов якого є впровадження даного виду універсального акцизу, як об'єктивна необхідність удосконалення оподаткування споживання. Тому, основні зусилля повинні бути спрямовані на вдосконалення механізму справляння податку на додану вартість, а не на його відміну.

Податок на додану вартість поряд із виконанням фіскальної функції справляє і регулюючий вплив на соціально-економічні процеси у державі. Регулюючий вплив ПДВ на фінансові ресурси суб'єктів господарювання та купівельну спроможність споживачів товарів, послуг яскраво проявляється через механізм ринкового ціноутворення. Адже, ПДВ виступає елементом цін товарів, послуг при їх просуванні від виробника до кінцевого споживача, оподатковуючи новостворену вартість.

Зрозуміло, що багаторічний досвід застосування ПДВ в Україні супроводжувався виявленням його як позитивних, так і негативних аспектів, удосконаленням механізму його справляння, зміною ставок податку, наданням чи скасуванням пільг, що зумовило часті зміни податкового законодавства. Окремі аспекти названих проблем знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених-економістів, таких як: Андрущенко В.Л., Буряк П.Ю., Буряковський В.В., Данілов О.Д., Дем'яненко М.Я., Загорський В.С., Крисоватий А.І., Луїна І., Лютий І.О., Мельник П.В., Павлюк К.В., Соколовська А.М., Суторміна В.М., Федосов В.М. та інші.

Водночас, ПДВ розглядається як бюджетоформуючий податок, зважаючи на значні обсяги його надходжень до бюджету, а його регулюючий вплив на фінансові ресурси суб'єктів господарювання та купівельну спроможність споживачів через механізм ринкового ціноутворення залишається поза увагою.

Зважаючи на вищезазначене, основною метою статті є виявлення взаємовпливу ПДВ та рівня ринкових цін як на фінансові ресурси підприємницьких структур, так і на платоспроможність споживачів.

ПДВ в Україні запроваджений у 1992р. Законом України «Про податок на добавлену вартість» від 20.12.1991р. та став основним податком на споживання, найвагомішим джерелом формування доходів держави. Динаміку надходжень ПДВ до Державного бюджету України у 2001-2007рр. подано у таблиці 1.

Таблиця 1.

**Динаміка ПДВ в доходах Державного бюджету України
у 2001 – 2007рр.* млрд. грн.**

Показники	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2007р. до 2001р., %
Доходи бюджету, в тому числі:	38,9	42,5	52,7	68,7	103,9	131,9	147,9	380,21
податкові надходження, з них:	21,9	28,9	35,7	44,8	74,5	94,8	105,9	483,56
ПДВ	10,3	13,5	12,6	16,7	33,8	50,4	57,8	561,16
Питома вага ПДВ:								
- у доходах бюджету (%);	26,48	31,76	23,90	24,31	32,53	38,21	39,08	-
-у податкових надходженнях (%)	47,03	46,7	35,29	37,27	45,37	53,16	54,57	-

*складено автором за даними звітності Державної податкової адміністрації України

Аналізуючи динаміку надходжень ПДВ до Державного бюджету України у 2001 – 2007рр. слід відмітити процес стабільного і поступового зростання його надходжень (з 10,3 млрд. грн. у 2001р. до 57,8 млрд.грн. у 2007р.). Відсоткове зростання ПДВ за аналізований період складає 561,16 % та випереджає темпи зростання доходів державного бюджету (380,21%) та податкових надходжень (483,56%). Питома вага ПДВ як в доходах державного бюджету, так і в структурі податкових надходжень постійно зростає та у 2007 р. перевищила 39 % та 54 % відповідно. Таким чином, дані таблиці 1 яскраво демонструють фіскальне призначення цього податку, який у 2006-2007 рр.

складав більше половини податкових надходжень Державного бюджету України.

ПДВ поряд із наповненням дохідної частини державного бюджету, виконуючи при цьому фіскальну функцію, здійснює регулюючий вплив на обсяги попиту і пропозиції товарів на ринку через механізм ціноутворення. З метою визначення впливу ПДВ на ціну товару та фінансові ресурси суб'єктів господарювання розглянемо формування ціни на алкогольну продукцію, зокрема спирт та горілчані вироби.

Виробництво спирту в Україні оподатковується ПДВ за ставкою 20%. Сума ПДВ включається в ціну товару, який не містить в собі цього податку, тобто до оптової ціни. Сума ПДВ (податкове зобов'язання) визначається за формулою:

$$\text{ПДВ} = \frac{(ПС + П) \times \text{ПДВ}_c}{100};$$

де, ПДВ_c - ставка податку на додану вартість; $ПС$ – повна собівартість продукції; $П$ – прибуток.

Якщо ціна встановлюється на підакцизний товар (горілчані вироби), то до оподаткованого обороту входить і сума акцизного збору. У даному випадку, податкове зобов'язання по ПДВ визначається за формулою:

$$\text{ПДВ} = \frac{(ПС + П + АЗ) \times \text{ПДВ}_c}{100};$$

де, $АЗ$ – сума акцизного збору.

Розглянемо формування відпускної ціни на спирт підприємствами Д/О „Тернопільспирт” в 2006 р. Спирт виступає сировиною для виготовлення підакцизної продукції (зокрема, горілчаних виробів), а отже, згідно вітчизняного законодавства, звільняється від оподаткування акцизним збором (див. табл. 2).

Так, дані таблиці 2 показують, що відпускна ціна на спирт по підприємствах об'єднання у 2006 р. коливається від 25,02 грн. на Борщівському спиртозаводі до 29,77 грн. на Марилівському спиртозаводі.

Таблиця 2.

**Елементи відпускної ціни на спирт по
підприємствах Д/О „Тернопільспирт” у 2006р.* (на 1 дал.)**

№ п/п	Підприємства	повна собівартість, грн.	прибуток, грн.	виробнича ціна, грн.	ПДВ		відпускна ціна, грн.
					ставка, %	грн.	
1	Борщівський спиртозавод	19,48	1,37	20,85	20,0	4,17	25,02
2	Бучацький мальтозний завод	22,11	0,29	22,40	20,0	4,48	26,88
3	Залозецький спиртозавод	20,86	0,45	21,31	20,0	4,26	25,57
4	Зарубинецький спиртозавод	20,99	0,58	21,57	20,0	4,31	25,88
5	Кобиволоцький спиртозавод	22,16	0,64	22,81	20,0	4,56	27,37
6	Ковалівський спиртозавод	20,77	0,71	21,48	20,0	4,29	25,77
7	Козлівський спиртозавод	20,72	1,61	22,33	20,0	4,46	26,79
8	Марилівський спиртозавод	23,48	1,33	24,81	20,0	4,96	29,77
9	Мишковицький спиртозавод	21,10	0,20	21,30	20,0	4,26	25,56
10	Новосілівський спиртозавод	20,26	1,75	22,01	20,0	4,40	26,41

* складено автором за даними звітності підприємств Д/О „Тернопільспирт”

Сума ПДВ (податкове зобов'язання), що включається в ціну товару знаходиться в межах від 4,17 грн. до 4,96 грн. та залежить від величини оптової ціни (повної собівартості та прибутку). Відмінність між виробничими цінами на Борщівському та Марилівському спиртозаводах на 3,96 грн. на 1 дал спирту зумовлює зростання величини податкового зобов'язання по ПДВ на 0,79 грн. Тобто, відсоткова ставка ПДВ безпосередньо впливає на зростання (зменшення) величини ПДВ (податкове зобов'язання) через зростання (зменшення) величини оптової ціни. ПДВ, який включається до ціни на кожному етапі просування товару від виробника до споживача, передбачає оподаткування новоствореної вартості.

Етапи справляння ПДВ за даними виробництва та реалізації 1-го дал. спирту та горілчаних виробів Козлівського спиртзаводу у 2006р. подано в таблиці 3. Даний механізм передбачає розмежування величини ПДВ, що:

- включається в ціну товару (податкове зобов'язання);
- підлягає сплаті до бюджету суб'єктами господарювання [5, 162].

**Етапи справляння податку на додану вартість
по Козлівському спиртозаводу**

грн.

показники	виробник зерна	виробник спирту	виробник горілчаних виробів	споживач	всього
вартість товару в тому числі:	-	16,92	26,80	257,04	-
сплачений ПДВ	-	2,82	4,46	-	-
ціна товару без ПДВ	-	14,10	22,30	-	-
об'єкт нарахування ПДВ . в тому числі:	14,10	22,30	214,20	-	-
акцизний збір	-	-	170,00	-	-
ціна реалізації товару, всього	16,92	26,80	257,04	-	-
податкове зобов'язання	2,82	4,46	42,84	-	50,12
податковий кредит	-	2,82	4,46	-	7,28
сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету	2,82	1,64	38,38	-	42,84

Необхідність розмежування полягає в тому, що величини ПДВ, що сплачується до бюджету платником податку і «вмонтовуються» в ціни товарів, що реалізуються за певний проміжок часу, не співпадають. Так, у нашому випадку, сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету на всьому шляху проходження товару від виробника зерна до кінцевого споживача становить 42,84 грн., а сума ПДВ, сплачена споживачами при придбанні товарів (податкове зобов'язання) складає 50,12 грн.

Тобто, сума ПДВ, включена в ціну товару, є результатом оподаткування всієї вартості, а сума податку, що підлягає перерахуванню до бюджету – це різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту ($50,12 - 7,28 = 42,84$ грн.).

В умовах вільного ціноутворення ринкові ціни можуть відхилятися від цін, встановлених виробником продукції. Відповідно, більшою чи меншою буде сума податку на додану вартість (податкове зобов'язання), що включається в ціну товару. Тому, виникає необхідність розкладання ціни з метою визначення

суми ПДВ (податкове зобов'язання), а також фінансового результату господарювання (прибутку чи збитку) при певному рівні ринкових цін. Суму ПДВ (податкове зобов'язання), включену в ціну вилучають за формулою:

$$\text{ПДВ} = \frac{(\text{ПС} + \text{П} + \text{ПДВ}) \times \text{ПДВ}_c}{100\% + \text{ПДВ}_c};$$

В умовах, коли ставка ПДВ складає 20 % попередню формулу можна записати таким чином:

$$\text{ПДВ} = \frac{(\text{ПС} + \text{П} + \text{ПДВ}) \times 20}{100 + 20} = \frac{\text{ПС} + \text{П} + \text{ПДВ}}{6};$$

Розглянемо вплив зміни ринкових цін на суму ПДВ (податкове зобов'язання). При цьому за умову візьмемо, що у певний період часу відпускна ціна на спирт була вищою за сформовану (30,00 грн.), дорівнювала сформованій відпускній ціні (25,00 грн.) та була нижчою за сформовану (20,00 грн.) (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Вплив зміни ринкових цін на суму ПДВ (податкове зобов'язання)

№ п/п	Умова реалізації	Ціна реалізації, грн.	Податок на додану вартість		Відхилення ПДВ, грн. + збільшення, - зменшення
			ставка, %	сума, грн.	
1	Ціна реалізації > сформованої ціни	30,00	20,0	5,00	+ 0,83
2	Ціна реалізації = сформованій ціні	25,00	20,0	4,17	X
3	Ціна реалізації < сформованої ціни	20,00	20,0	3,33	- 1,67

Дані таблиці 4 показують, що при відпускній ціні 25,00 грн. сума ПДВ (податкове зобов'язання) складає 4,17 грн., при зростанні відпускної ціни на 5,00 грн. сума податкового зобов'язання по ПДВ зросте на 0,83 грн., а при її зменшенні на 5,00 грн. – сума ПДВ (податкове зобов'язання) зменшиться на 1,67 грн. Тобто, коливання ринкових цін впливає на величину ПДВ, що вилучається з ціни товару. В свою чергу, відхилення суми ПДВ (податкове зобов'язання) при зростанні (зменшенні) відпускних цін впливатиме і на прибуток підприємств, зумовлюючи його ріст (чи зниження). Розглянемо вплив

ставки ПДВ (20%) на прибуток підприємств Д/О „Тернопільспирт” при зростанні (зменшенні) ринкових цін на спирт (1 дал) (див. табл. 5, і 6).

Таблиця 5.

**Вплив ставки ПДВ (20%) на прибуток підприємств Д/О
„Тернопільспирт” при зростанні ринкової ціни на спирт
(ринкова відпускна ціна – 30,00 грн. на 1 дал спирту)**

№ п/п	підприємства	Ринкова відпускна ціна, грн.	ПДВ		Оптова ціна, грн.		Зростання прибутку, грн. „+”
			ставка, %	сума, грн	ринкова	сформована	
1	Борщівський спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	20,85	4,15
2	Бучацький мальтозний завод	30,00	20,0	5,00	25,00	22,40	2,60
3	Залозецький спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	21,31	3,69
4	Зарубинецький спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	21,57	3,43
5	Кобиволоцький спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	22,81	2,19
6	Ковалівський спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	21,48	3,52
7	Козлівський спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	22,33	2,67
8	Марилівський спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	24,81	0,19
9	Мишковицький спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	21,30	3,70
10	Новосілківський спиртозавод	30,00	20,0	5,00	25,00	22,01	2,99

Дані таблиці 5 показують, що зростання ринкових цін до 30,00 грн. забезпечить підприємствам об’єднання отримання додаткового прибутку, величина якого буде знаходитись в межах 0,19 – 4,15 грн. за 1 дал спирту. Зниження ринкової ціни до 20,00 грн. (див. табл. 6) обернеться зменшенням прибутку для всіх підприємств об’єднання. Мінімальна сума недоотриманого прибутку складає 4,18 грн. по Борщівському спиртозаводу, а максимальна – 8,14 грн. по Марилівському спиртозаводу.

Виходячи з концепції, що процес ринкового ціноутворення проходить два етапи (формування ціни виробником і встановлення ціни шляхом узгодження її

між виробником і споживачем), ПДВ (податкове зобов'язання) є ціноутворюючим елементом на стадії формування ціни.

Таблиця 6.

Вплив ставки ПДВ (20%) на прибуток підприємств Д/О
„Тернопільспирт” при зменшенні ринкової ціни на спирт
(ринкова відпускна ціна – 20,00 грн. на 1 дал спирту)

№ п/п	підприємства	Ринкова відпускна ціна, грн.	ПДВ		оптова ціна, грн.		Зменшення прибутку, грн. „-”
			ставка, %	сума, грн	ринкова	сформована	
1	Борщівський спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	20,85	4,18
2	Бучацький мальтозний завод	20,00	20,0	3,33	16,67	22,40	5,73
3	Залозецький спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	21,31	4,64
4	Зарубинецький спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	21,57	4,90
5	Кобиволоцький спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	22,81	6,14
6	Ковалівський спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	21,48	4,81
7	Козлівський спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	22,33	5,66
8	Марилівський спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	24,81	8,14
9	Мишковицький спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	21,30	4,63
10	Новосілківський спиртозавод	20,00	20,0	3,33	16,67	22,01	5,34

При цьому величина ПДВ не впливає на прибуток підприємств. Крім того, сума ПДВ (податкове зобов'язання) залежить від величини оптової ціни, частиною якої є прибуток. Однак, в умовах сформованих ринкових цін ПДВ є величиною, залежною від рівня ринкових цін, а відтак їх зростання чи зменшення впливає на фінансовий результат діяльності підприємств, зумовлюючи його зростання (зменшення).

Відсоткова ставка ПДВ при ринковому коливанні цін впливає на величину ПДВ, що включається в ціну товару. При зниженні ринкових цін, сума ПДВ (податкове зобов'язання) буде меншою, однак це зумовить зростання

сукупного попиту, а відтак і сукупної пропозиції товарів (послуг) на ринку, і навпаки.

Сума ПДВ (податкове зобов'язання) не зачіпає інтереси фіску, оскільки до бюджету (як уже зазначалось) сплачується різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту по ПДВ. Однак, при певних параметрах податкового кредиту зростання (зменшення) суми ПДВ (податкове зобов'язання) впливатиме на суму поступлень цього податку до бюджету. Для прикладу, підприємство реалізує виготовлену продукцію на трьох сегментах ринку за цінами 30,00 грн., 25,00 грн. та 20,00 грн. за 1 дал спирту відповідно. Сума ПДВ (податкове зобов'язання), що включається в ціну товару безпосередньо залежить від ринкового коливання цін (див. табл. 7).

Таблиця 7.

**Вплив коливання ринкових цін на обсяги
надходжень ПДВ до бюджету**

№ п/п	Ринкова відпускна ціна, грн.	Податок на додану вартість, грн.		ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету, грн.
		податковий кредит	податкове зобов'язання	
1	30,00	2,00	5,00	3,00
2	25,00	2,00	4,17	2,17
3	20,00	2,00	3,33	1,33

Так, при відпускній ціні 30,00 грн. за 1 дал спирту, сума ПДВ (податкове зобов'язання) буде складати 5,00 грн., при ціні 25,00 грн. – 4,17 грн., а при ціні 20,00 грн. – 3,33 грн. Сума податкового кредиту не залежить від ринкового коливання цін, а тому є однаковою на кожну одиницю товару і не залежить від того, на якому сегменті ринку і за якою ціною вона реалізується. Адже, величина вхідного ПДВ (податкового кредиту) не включається в ціну товару, а лише визначається для розрахунку суми ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету. Тому, зростання (зменшення) ринкових відпускних цін забезпечуючи зростання (зменшення) суми ПДВ (податкове зобов'язання), і при певному рівні податкового кредиту, зачіпає інтереси фіску з позиції зростання (зменшення) обсягу надходжень ПДВ до бюджету. Так, дані таблиці 8 показують, що зростання ринкових цін до 30,00 грн. за 1 дал спирту при певному рівні

податкового кредиту по ПДВ (в нашому випадку 2,00 грн.) забезпечує надходження до бюджету у сумі 3,00 грн. Зниження ціни до 20,00 грн. скорочує надходження ПДВ до бюджету до 1,33 грн. Тобто, коливання ринкових цін впливає не лише на суму ПДВ (податкове зобов'язання), що включається в ціну товару, а й на обсяги поступлень цього податку до бюджету.

ПДВ як елемент ціни фактично відшкодовується споживачами в ціні товару, роботи, послуги, однак перерахування податку до бюджету здійснюється конкретними платниками. Такими платниками, згідно Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997р. [2], визнано юридичні та фізичні особи суб'єкти підприємницької діяльності. Саме тому, ПДВ при його сплаті до бюджету зачіпає інтереси суб'єктів господарювання. Сфера цих інтересів, безпосередньо, стосується фінансових ресурсів підприємницьких структур. Одержуючи виручку від реалізації продукції підприємство забезпечує, насамперед, сплату податків до бюджету.

Як ми уже зазначали, сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету розраховується як різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту звітного періоду. У випадку перевищення суми податкового кредиту над податковим зобов'язанням по ПДВ, різниця підлягає бюджетному відшкодуванню. Так, підприємствами Д/О „Тернопільспирт” у 2005р. фактично сплачено до бюджету 1709,0 тис. грн. ПДВ. При цьому існує значна заборгованість як підприємств по сплаті ПДВ до бюджету, так і бюджету по відшкодуванні цього податку (відповідно 716,0 тис. грн. та 1604,0 тис. грн.).

Протягом звітного періоду 2006р. фактично сплачено до бюджету 2782,0 тис. грн. ПДВ, що на 1577,0 тис. грн. більше від розрахованої суми податку у звітному періоді. Перевищення сплаченої суми по ПДВ зумовлене погашенням заборгованості підприємств по сплаті податку у минулому звітному періоді у сумі 716,0 тис. грн., переплат у рахунок майбутніх платежів – 994 тис. грн., що включає непогашену заборгованість підприємств у звітному періоді у сумі

133,0 тис. грн., яка станом на 01.01.2007р. на Залозецькому та Новосілівському спиртозаводах складала 10 тис. грн. та 123 тис. грн., відповідно.

Недосконалість вітчизняного механізму бюджетного відшкодування ПДВ позначилася на діяльності Д/О „Тернопільспирт”. Так, станом на 01.01.2007р. заборгованість бюджету з відшкодування ПДВ підприємствам об’єднання складала 3792,0 тис. грн., що перевищує річну суму надходжень ПДВ від спиртозаводів Д/О „Тернопільспирт” у 2006р. на 1010,0 тис. грн., або 26,63%. У порівнянні з 2005р. у 2006р. сума ПДВ, заявлена до відшкодування, зросла з 1604,0 тис. грн. до 3792,0 тис. грн. (на 2188,0 тис. грн. або у 2,3 рази). Такий стан бюджетного відшкодування ПДВ негативно впливає на фінансовий стан підприємств. Імобілізація обігових коштів підприємств гальмує розвиток виробництва, своєчасну виплату заробітної плати та розрахунки з постачальниками. Виходячи з цього, ми не розділяємо позицію окремих авторів, які вказують, що ПДВ „транзитом” проходить через підприємство не впливаючи на фінансові результати та фінансовий стан суб’єктів господарювання [1, 41].

Слід відмітити, що „горизонтальний” [3, 32] механізм справляння ПДВ в Україні також передбачає відчуження фінансових ресурсів суб’єктів господарювання і, в першу чергу, його обігових коштів. Оскільки у конкретного платника податку процеси закупівлі сировини, матеріалів, придбання і введення в дію основних виробничих фондів, по цінах, в які закладено ПДВ, що формує податковий кредит, не співпадають в часі з процесом реалізації власної продукції і формуванням податкового зобов’язання. На цей проміжок неспівпадань платник кредитує державу, виводячи із свого господарського обороту власні фінансові ресурси. Таке відчуження власних коштів обумовлене віднімальним методом, що використовується при визначенні суми ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету.

З іншого боку, визнання процесом реалізації продукції, згідно вітчизняного законодавства, факту передачі права власності по відвантаженій продукції, а не поступлення коштів на розрахунковий рахунок продавця,

ставити суб'єкт господарювання в умови, коли виникає зобов'язання по сплаті ПДВ, а реальні кошти відсутні. Суб'єкт господарювання, щоб уникнути фінансових санкцій за несвоєчасну сплату податку, вимушений використовувати фінансові ресурси, призначені для формування обігових коштів, виплати заробітної плати, розрахунків із суміжниками за поставлені товарно-матеріальні цінності, виконані роботи [4, 269].

Підсумовуючи вищесказане, приходимо до таких висновків і узагальнень.

По-перше, механізм справляння ПДВ, забезпечуючи інтереси фіску, безпосередньо здійснює і регулюючий вплив на соціально-економічні процеси в державі. Найбільш яскравим прикладом регулюючої дії ПДВ є його вплив на фінансові ресурси суб'єктів господарювання (прибуток, наявність обігових коштів) та рівень споживання товарів, послуг через механізм ринкового ціноутворення. Будучи елементом ринкової ціни ПДВ безпосередньо впливає на рівень ціни в процесі її формування виробником (продавцем) та водночас, обсяг ПДВ (податкове зобов'язання), що включається в ціну товару, залежать від рівня ціни, яка склалася в ринкових умовах під впливом попиту і пропозиції.

По-друге, при певному рівні сформованих на ринку цін ПДВ впливає на величину прибутку суб'єкта господарювання збільшуючи чи зменшуючи його. І хоча, сума ПДВ, включена в ціну товару, послуги (податкове зобов'язання) на обсяги поступлень цього податку до бюджету не впливає, однак при певній величині податкового кредиту рівень цін на товари, послуги зачіпає інтереси фіску, зумовлюючи зростання чи зменшення надходжень бюджету.

По-третє, вітчизняний механізм бюджетного відшкодування ПДВ та діючі підходи до визначення дати виникнення податкових зобов'язань щодо сплати ПДВ здійснюють негативний вплив на величину обігових коштів підприємницьких структур, зумовлюючи їх значне скорочення, а відтак і кризи платежів.

Таким чином, реформування ПДВ як фіскального інструменту регулювання економіки повинно оцінюватись через призму цінових наслідків,

виходячи з особливостей національної економіки та її господарського механізму. ПДВ, як і інші податки повинен відповідати інтересам як держави, так і платника, а його негативний вплив на інші сторони функціонування вітчизняного механізму господарювання повинен бути зведений до мінімуму.

Література

1. Дем'яненко М.Я. Податок на додану вартість: економічна сутність і механізм реалізації // Економіка АПК. – 2000. - № 12. – С. 41.
2. Закон України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997р. № 168/97 зі змінами і доповненнями.
3. Ильин А.В. НДС: экономическая природа, проблема обоснованности возмещения и механизм ее решения // Финансы. – 2003. - № 7. – С. 32.
4. Парижак Н.В., Сидор І.П. Фінансові ресурси підприємницьких структур і непряме оподаткування // Українська наука. Минуле, сучасне, майбутнє. – 2003. – Випуск 7. – С. 287.
5. Сидор І.П. Фіскальні і цінові аспекти податку на додану вартість // Матеріали наукової конференції «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період» - Тернопіль. – 2007. – С. 161-163.